

Hyvinvointitoimiala

14.1.2014

Dnro 12654-2013
(001)Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto**Lausunto isyyslain uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä**

Nykyisin voimassa olevan isyyslain voimaantulon 1.10.1976 jälkeen on yhteiskunnassa tapahtunut monia muutoksia, mm. avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten määrä on kasvanut, avioliitot ovat yleistyneet ja isyystutkimuksen menetelmät ovat kehittyneet. Näiden muutosten myötä myös isyyslaki on perusteltua uudistaa.

Alla olevan yksityiskohtaisen lausunnon lisäksi Turun kaupungin hyvinvointitoimiala kiinnittää isyyslain uudistuksessa huomiota siihen, että ennen lain voimaantuloa on varattava riittävästi aikaa siihen, että lastenvalvojien ja muiden toimijoiden käyttöön on mahdollista saada ajan tasalla oleva lomakkeisto ja ATK-ohjelmisto sekä järjestettävä koulutus ja saatava muu ohjeistus uuden isyyslain soveltamisessa. Ehdotuksessa neuvolat saavat aivan uusia tehtäviä, jo tämänkin vuoksi koulutukseen on varattava riittävästi resursseja. Ehdotuksen mukaan isyyden tunnustamista koskevan ilmoituksen voi ottaa vastaan kättilö tai terveydenhoitaja. Ilmoitus tulisi voida antaa myös neuvolan lääkärille, jonka luona vanhemmat muutoinkin käyvät.

Isyyslain uudistamista koskevaa työryhmämietintöä on erityisesti käyty läpi Turun kaupungin hyvinvointitoimialan Lastenvalvojan palvelut-yksikössä ja alalla on yksikön esimiehen, johtava lastenvalvoja Maaret Paatosen lausunto työryhmämietinnöstä.

Alla olevassa lausunnossa on työryhmämietinnön uudistusehdotuksiin otettu kantaa yksityiskohtaisemmin siinä mielessä miten ne mm. parantavat lapsen sukuasemaa, keventävät isyyden selvitysprosessia, muuttavat miehen asemaa, vaikuttavat lastenvalvojien ja neuvoloiden yhteistyöhön, vaikuttavat lastenvalvojien työhön yleensä ja edellyttävät isyyden selvittämiseen liittyvien lomakkeiden uudistamista.

Johtava lastenvalvoja Maaret Paatonen:

Työryhmämietintöä on jäljempänä kommentoitu viittaamalla uudistusehdotukseen pykäläkohtaisesti.

Lapsen sukuasemaa edistäviä ehdotuksia:

4 § Isyyden selvittämisen tarkoitus ja käyttöala

1) lastenvalvojan tehtävänä on toimittaa isyyden selvittäminen 18 vuotta nuoremman lapsen osalta

Parannuksena voidaan pitää sitä, että lastenvalvoja voi selvittää lapsen isyyden kaikkien alaikäisten lasten kohdalla.

3) lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu 2 §:n perusteella yhdessä pyytävät lastenvalvojalta isyyden selvittämistä ennen kuin kuusi kuukautta on kulu-
nut lapsen syntymästä

Avioliitossa olevien vanhempien on mahdollista pyytää isyyden selvittämistä, mikä laajentaa lastenvalvojen tehtäviä.

10 § Isyyden selvittämisen keskeyttäminen

Mahdollista vain 15 vuotta täyttäneen lapsen sitä vaatiessa tai lastenvalvojan päätöksellä. Lastenvalvojan päätökseen voi hakea muutosta hallinto-oikeudesta äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi ja mies, joka katsoo olevansa lapsen isä.

Koska äitiä ei voi velvoittaa antamaan tietoja, hän voi näin epäsuorasti edelleen estää isyyden selvittämisen. Mies saa lakiehdotuksen perusteella isyyden selvittämisen vireille ilman nykyisin vaadittavaa isyyden tunnustamista.

12 § Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

Parannuksena voidaan pitää sitä, että lastenvalvoja voi ajaa kannetta isyyden vahvistamiseksi lapsen puolesta kaikkien alaikäisten lasten kohdalla.

13 § Tunnustamisen käyttöala

Lapsi voidaan tunnustaa myös lapsen kuoleman jälkeen. Tämä mahdollisuus on merkityksellinen vanhemmille.

14 § Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Mies voi tunnustaa lapsen ennen lapsen syntymää. Mies voi antaa ilmoituksen äitiysneuvolassa

Tämä on asiakaslähtöinen, vanhempien neuvola-asiointiin yhdistyvä tapahtuma. Tähän liittyen jäljempänä kohdassa neuvoloiden ja lastenvalvojen yhteistyö asiaa on kommentoitu tarkemmin.

25 § Kanneoikeuden edellytykset ja asianosaiset

Miehen, joka katsoo olevansa lapsen isä, kanneoikeus laajenee nykyiseen lakiin verrattuna.

38 § Kanneoikeuden rajoitukset

Miehellä, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä, on oikeus nostaa kanne. Avioliitossa syntyneen lapsen isyyden kumoaminen on lakiehdotuksen perusteella kuitenkin vain rajoitetusti mahdollista. Lapsen etu tulee näissä tilanteissa voida ottaa huomioon, kuten ehdotuksessa on todettu.

60 § 2 mom Isyyden vahvistamiskanne

Ennen lokakuuta 1976 syntyneiden lasten mahdollisuudet saada isyys vahvistettua laajenevat. Ehdotus on selvä parannus aiempaan.

Prosessia keventäviä seikkoja

20 § Suostumus isyyden vahvistamiseen ilman oikeudenkäyntiä.

Maistraatti voi vahvistaa isyyden oikeudenomistajien suostumuksella, jos mies on kuollut ennen lapsen syntymää. Ehdotus on parannus aiempaan, yksinkertaistaa prosessia.

22 § 2. mom Maistraatin toimivalta

Isyys voidaan vahvistaa, vaikka miehen tai äidin henkilöllisyyttä tai perhesiteitä osoittavat asiakirjat ovat puutteellisia

Tämä lainkohta kuuluu lähinnä maistraatin tehtävien muuttumiseen, mutta sen nähdään nopeuttavan ja helpottavan isyyden vahvistamista silloin, kun on epäilyksetöntä, että mies on lapsen isä ja asiakirjojen saanti on mahdotonta.

25 § 2 mom. Kanneoikeuden edellytykset ja ja asianosaiset

Miehellä on kanneoikeus, jos lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen.

Uusi kanneoikeuden peruste tilanteessa, jossa lastenvalvoja on tehnyt keskeyttämispäätöksen puuttuvan oikeusgeneettisen näytön vuoksi.

28 § Vastaaajaksi haastaminen

Miestä, jonka osalta on oikeusgeneettisin isyystutkimuksin selvitetty, että hän ei voi olla lapsen isä, ei ole ilman erityistä syytä haastettava vastaajaksi.

Rajaa oikeudenkäyntiin haastettavat miehet, jos on käytettävissä oikeusgeneettinen tutkimustulos.

36 § Isyyden kumoaminen maistraatin päätöksellä

Jos lapsen äiti ja aviomies ovat yhdessä pyytäneet lastenvalvojalta isyyden selvittämistä 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, ja oikeusge-

14.1.2014

Dnro 12654-2013
(001)

neettisten isyystutkimusten perusteella voidaan todeta, että aviomies ei voi olla lapsen isä, maistraatti voi vanhempien yhteisestä hakemuksesta päätöksellään vahvistaa, että aviomies ei ole lapsen isä.

Laissa tulisi määritellä, miten lastenvalvojan tulee toimia saatuaan tietää, että aviomies ei voi tulla kyseeseen lapsen isänä, esim. tulisiko lastenvalvojan olla aloitteellinen isyyden selvittämisessä.

Miehen asemaa koskevat muutokset

10 § Isyyden selvittämisen keskeyttäminen

Keskeytetty isyyden selvittäminen on aloitettava uudelleen isänä itseään pitävän miehen pyynnöstä tai isyyden tunnustaneen miehen pyynnöstä. Miehen ei enää tarvitse tunnustaa lasta saadakseen isyysasian vireille.

25 § Kanneoikeuden edellytykset ja asianosaiset

Parantaa miehen asemaa, joka katsoo olevansa lapsen isä.

38 § Kanneoikeuden rajoitukset

Miehellä, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä, on oikeus nostaa kanne

Avioliitossa syntyneen lapsen isyyden kumoaminen on mahdollista tietyin edellytyksin. Lakiehdotuksen mukaan isäksi itsensä katsovalle miehelle aviolapsen isyysasiassa on tullut lisää mahdollisuuksia, mutta edelleenkin saattaa tulla tilanteita, joissa mies ei voi toimia. Suojaa perhe-elämää ja muodostunutta perheyhteyttä.

Neuvoloiden ja lastenvalvojien yhteistyö

14 § Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Lapsen tunnustaminen tulee mahdolliseksi jo ennen lapsen syntymää vanhempien asioidessa yhdessä äitiysneuvolassa. Kätilön tai terveydenhoitajan tulee kieltäytyä vastaanottamasta tunnustamista jos äiti vastustaa tunnustamista, miehen tai tulevan äidin henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty, on syytä epäillä, ettei tunnustaja ole lapsen isä tai on syytä epäillä, että tunnustaja ei mielentilansa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään tunnustamisen merkitystä.

Tunnustamisesta on laadittava asiakirja, kuten 18 §:ssä säädetään. Äidin kirjallisesti hyväksyttyä tunnustamisen asiakirja on viipymättä toimitettava sen kunnan lastenvalvojalle, jolle isyyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu.

Mies, joka 2 momentissa säädetyin tavoin on tunnustanut isyytensä, voi peruuttaa tunnustamisen ilmoittamalla siitä kirjallisesti 4 momentissa tarkoitettu lastenvalvojalle ennen kuin 30 päivää on kulunut lapsen syntymästä.

Muuta huomioitavaa

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttaminen:

8 a § Sopimus lapsen huollosta ennen lapsen syntymää

Jos isyyden tunnustaminen on tapahtunut isyyslain 14 § mukaisesti, voivat mies ja lapsen äiti samassa yhteydessä tehdä sopimuksen siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti. Tämä sopimus toimitetaan lastenvalvojalle vahvistamista varten.

Huomioitavaa on, että neuvolan henkilökunnalla ja lastenvalvojilla tulee olla yhteneväiset atk-ohjelmat. Turussa hyvinvointitoimialalla sosiaalitoimen puolella on käytössä Effica -tietojärjestelmä ja terveydenhuollon puolella on käytössä Pegas- tietojärjestelmä.

Tiedonkulun neuvolan ja lastenvalvojan välillä on oltava täysin varmaa esim. tieto siitä, että kätilö tai terveydenhoitaja on kieltäytynyt vastaanottamasta isyyden tunnustamista, on tultava lastenvalvojalle. Huomioitava se, että isyyden selvittämisestä vastaava lastenvalvoja on kaikkien asianosaisten tiedossa äidin muuttaessa prosessin aikaan toiselle paikkakunnalle.

Neuvolaan siirtyä pitkälti avoliittoon syntyvien lasten isyyden tunnustamisen vastaanottaminen ja huoltosopimusten teko. Nämä työt ovat neuvolalle uusia, mihin henkilökunta tarvitsee koulutusta. Koulutuksessa tulisi käydä läpi koko isyyden selvittämisen prosessin kokonaiskuvan hahmottamiseksi.

Kolmiportainen käsittelyvaihe ei yksinkertaista prosessia, mutta on asiakaslähtöinen.

Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 13 §:n muuttaminen:

13 § Näytteen ottaminen

Elossa olevasta otetaan tutkimusta varten solunäyte suun limakalvolta, jolle verinäytteen ottamiseen ole erityistä syytä. Vainajasta näyte otetaan saatavilla olevasta kudoksesta.

Verinäytteen ottaa siihen tarvittavan koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö terveydenhuollon toimintayksikössä. Näyte suun limakalvolta voidaan ottaa myös lastenvalvojan tai 15 §:n 2 momentissa tarkoitettun Suomen edustuston virkamiehen tai 15 §:n 3 momentissa tarkoitettun viranomaisen tai toimielimen valvonnassa. Ennen näytteen ottamista näytteenantajan on todistettava henkilöllisyytensä näytteen vastaanottajalle

14.1.2014

Dnro 12654-2013
(001)

On kiinnitettävä huomiota siihen, että myös lastenvalvoja tulee toimimaan näytteenoton valvojana. Aiemmin terveydenhuollon piirissä tapahtunut toiminta voi siirtyä osittain sosiaalihuollon ammattilaisten valvonnan alle. Lastenvalvoja joutuu ratkaisemaan sen, onko verinäytteen ottamiselle erityinen syy. Uusi toimintatapa vaatii opastusta ja käytännön järjestelyjä näytteen ottolaitteeseen.

8 § Lastenvalvojan tiedonsaantioikeus

Lastenvalvojan oikeuteen saada tietoja isyyden selvittämistä varten sovelletaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) säädetään. Lastenvalvojalla on oikeus saada miehen henkilöllisyyden ja asuinpaikan selvittämiseksi tarpeellisia tietoja salassapitosäännösten estämättä myös äidin ilmoittaman miehen työnantajalta tai [matkailu- tai] majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitustoiminnan harjoittajalta.

Nykyisen isyyslain 9 §:n mukaista tiedonsaantimahdollisuutta pidetään kattavana ja selkeänä. Uusi ehdotus saattaa rajata nykyisen lain antamaa tiedonsaanti-/toimintamahdollisuutta. Lakiehdotuksen mukaista lastenvalvojan tiedoksisaantioikeutta tulisi laajentaa kattamaan myös muut henkilöt ja tahot, jotka voivat antaa tietoja isyyttä koskevista seikoista. Käytännössä yhteydenotossa työnantajaan tulee käyttää harkintaa. Mikäli mies ei tulekaan kyseeseen lapsen isänä, olisi viranomaisen yhteydenotto ollut aiheeton.

9 §. Lääketieteellisten selvitysten hankkiminen

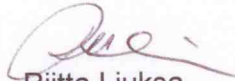
Lastenvalvoja voi hankkia lääketieteellisen asiantuntijalausunnon lapsen siirtämisaikankohdasta, jos sen hankkimista voidaan pitää tarpeellisena muihin selvityksiin nähden.

Siirtämisaikalausuntoja ei ole enää vuosiin pyydetty, vaan on katsottu oikeusgeneettisen tutkimuksen tuovan riittävän selvyyden isyydestä. Neuvolassa suoritettavaa ultraäänitutkimusta voitaneen pitää yhtenä lääketieteellisenä asiantuntijalausuntona.

Lomakkeiden uudistaminen

Lastenvalvojan työhön liittyy useita lomakkeita. Kaikki lomakkeet tulee uusittavaksi isyyslain uudistuksen myötä.

Tikesos -hankkeen päätyttyä vastuu sosiaalihuollon tietorakenteista on siirtynyt Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle. THL on perustanut asiantuntijaryhmän sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen ja luokitusten sisällön ylläpidon ja kehittämisen tueksi. Tämä tietorakennetyöryhmä työskentelee 31.12.2014 saakka tehden yhteistyötä Sanastokeskuksen kanssa. Tarkoituksena on saada kirjoitettua sosiaalihuollon asiakirjasanasto. Mahdollisesti asiantuntijatyöryhmän työskentelyn tuloksia voidaan hyödyntää lomakkeita uudistettaessa.



Riitta Liuksa
toimialajohtaja